

Delaktig (även) på äldre dar. En avhandling skriven av Ida Kåhlin om åldrande och delaktighet bland personer med intellektuell funktionsnedsättning som bor i gruppboestad.

Denna avhandling handlar om åldrande och delaktighet bland äldre personer med intellektuell funktionsnedsättning som bor i gruppboestad. Delaktighet i alla åldrar är ett av funktionshinderspolitikens centrala mål. Trots detta har att åldras och vara äldre med intellektuell funktionsnedsättning inte uppmärksammats i politiska dokument och riktlinjer kring hur stöd och service ska ges till denna grupp. I avhandlingens fokus står personer som är födda före eller omkring 1960. De tillhör en generation som delar unika erfarenheter. Dels har de levt ett långt liv med funktionsnedsättning, dels har de varit en del av den funktionshinderspolitiska resa som startade i Sverige under 1960-talet och som har lett fram till dagens funktionshinderspolitik. De är den första generationen personer med intellektuell funktionsnedsättning som åldras och är äldre på gruppboestad.

Avhandlingen bygger på material som samlades in genom observationer och intervjuer med boende och personal i fyra olika gruppboestäder under hösten 2011 och våren 2012. Totalt bodde 32 personer på gruppboestäderna. De flesta var födda mellan 1935 och 1955. Observationerna och intervjuerna genomfördes under en sammanhållen period om en månad vid varje gruppboestad.

Avhandlingen visar att det finns skillnader mellan hur äldre personer med intellektuell funktionsnedsättning själva upplever att vara och bli äldre och hur deras åldrande beskrivs av gruppboestadens personal. De boende beskriver att ålderdomen både kan innebära att vara aktiv och delaktig, men också att bli mer beroende av hjälp och stöd. De boendes beskrivningar kan därmed anses spegla den bild av äldre och åldrande som existerar i dagens samhälle. Personalen har emellertid ett mer ensidigt sätt att beskriva åldrandet som främst ett fysiskt fenomen förknippat med ökad funktionsnedsättning och sjukdom.

Avhandlingen visar också att de boendes åldrande och att vara äldre som fenomen inte ges utrymme i gruppboestadens vardag. Trots att både boende och personal har föreställningar och förväntningar om vad det innebär att åldras och vara äldre med intellektuell funktionsnedsättning uppmärksammas inte detta i vardagens diskussioner, vilket tenderar att göra gruppboestaden till en äldre- och åldrandelös miljö.

Avhandlingen belyser även att det i gruppboestaden saknas förberedelse, diskussion och arbetsmetoder kring hur stöd för delaktighet ska erbjudas äldre boende. Resultatet visar samtidigt att de boendes ålder och livsloppserfarenheter har betydelse för hur personalen beskriver och arbetar med delaktighet för äldre boende. Denna delaktighet innebär dels att göra saker tillsammans med andra, dels att skapa en känsla av sammanhang och trygghet i hemmet. Detta skiljer sig från hur delaktighet ofta beskrivs inom funktionshinderspolitiken, det vill säga utifrån eget boende och arbete, personlig utveckling, självbestämmande och självständighet. Denna avhandlings resultat skulle kunna förstås som att åldrandet medför att personalen omförhandlar vad delaktighet betyder för de boende. Denna omförhandling verkar innebära att inriktningen för stöd och service i gruppboestaden närmar sig den ideologi som är dominerande inom svensk äldrepolitik, en ideologi som med hemmet som utgångspunkt betonar värdeord som omsorg, trygghet och omtanke.

En slutsats som kan dras av avhandlingen är att det behöver utvecklas styrdokument och riktlinjer i vilka åldrandet inte bara betraktas som ett fysiskt fenomen, utan som en livslång process med flera olika dimensioner. Riktlinjerna behöver också inkludera en medvetenhet om att synen på vad som möjliggör delaktighet kan behöva förändras när allt fler personer med funktionsnedsättning åldras och blir äldre. Därmed skulle också beskrivningen och förståelsen av delaktighet utvidgas inom den politiska ideologi som präglar stöd och service till personer med funktionsnedsättning i Sverige.

Personal vid gruppboendestäder för personer med intellektuell funktionsnedsättning behöver också arbetsmetoder som uppmärksammar att de boende åldras och att åldrandet är en del i gruppboendestädens vardag, metoder som kan vara ett stöd i diskussioner inom personalgrupper såväl som med de boende. Det är betydelsefullt att diskussioner om vad det innebär att åldras och vara äldre med intellektuell funktionsnedsättning blir en del av gruppboendestädens vardag. Detta så att personalen kan fånga de förväntningar som finns hos de boende, men också så att de boende kan förberedas och erbjudas erfarenheter om vad det innebär att åldras och vara äldre. Om gruppboendestädens arbetsmetoder inte utvecklas i denna riktning kommer många äldre personer med intellektuell funktionsnedsättning inte att få det stöd de behöver för att kunna uppleva delaktighet även på äldre dar.